

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex
maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis
opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè
explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De Hymnis. 6.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9521

Romæ restituit, ex Rup. lib. 1. de diu. Offic. c. 3. non simpliciter, sed instituendo, ut diceretur etiam extra tempus Paschale, ut exponit Baronius, Augustinum citans in Psalm. 106. dum scribit de Damaso, anno 384. Erat enim in usu Ierosolymis ante Damasum, qui & Romæ eandem vocem ordinauerat; sed deinde fuerat omissa usque ad tempora Sancti Gregorij, qui eandem restituit.

7 Post Septuagesimam loco, *Alleluia*, dicitur, *Laus tibi Domine, &c.* ex Decreto Alexandri Secundi, ut ait auctor Gemmæ ann. lib. 4. cap. 117. titulo de Sancto Stephano, in postremis, verbis. Mutationis huius ratio est, ex Alcuin. c. de Septuages. quia conuenit humiliori tunc ut lingua, qualis est Latina comparata cum Hebræa.

De Inuitatorio. Cap. V.

1 **H**abetur *Inuitatorium* apud Amalar. lib. 4. c. 9. in quo, inquit communis Cœtus Fratrum, conuocat omnes degentes vndique, ut excitentur, & veniant ad confitendum Domino. De eodem Alcuinus ante Amal. dum causam reddit, cur Inuitatorium in die Epiphaniæ non dicatur.

2 Dicitur autem sexies integrè, intra Psalmum, *Venite*, & ter imperfectè, id est pro medietate eiusdem: quia aliqui perfectè, aliqui imperfectè inuitationem recipiunt. Senarius est perfectorum, qui constat vno, duobus, tribus. Imperfectorum numerus est illorum trium, qui Superbiæ, Auaritiæ, & Luxuriæ student. Dur. in Rat. lib. 5. cap. 3. Sexies item integrè, quia in sex ætatibus mundi inuitantur omnes ad Deum. Mich. Timot. in Spec. ordin. 4. p. tract. 6. c. 16.

3 Variatur pro Officij qualitate, & in Ferijs variari tradit Radul. prop. 15. quæ varietas concinnior est hodie, quam ante Pium V. tum in officio de tempore, tum de Sanctis.

4 Dominico die, de creatione; *Qui fecit nos*; quæ facta est primo dierum omnium. in reliquis diebus concordat Inuitatorium cum antiquis.

D. Barth. Gauant. Tom. II.

5 In die Epiphaniæ non dicitur, ex Alcuino cap. de Theophania, quia, inquit, Herodes inuitauit, & congregauit Scribas, ut scirent de Christo ad eum de occidendum; Vel quia Magi, inquit Hugo in Spec. c. 3. à nemine inuitati venerunt ad Christum; Vel quia Psalmus, *Venite*, dicitur eo die in nocturnis, neque bis in eodem officio dici Psalmus solet; Dur. lib. 6. cap. 16. & in tertio Nocturno Psalmus ille dicitur, quia tempore gratiæ inuitatur omnes ad Deum; non ita communiter in lege, & ante legem. Vnde frequens est repetitio verborum, *Venite adoremus eum*.

6 Non dicitur in triduo ante Pascha, ne inuitemur, sed potius per silentium detestemur pestiferum Iudæorum consilium, & conuentum eorum contra Christum. Præterea Apostoli tunc dispersi erant, qui alios ad Dominum inuitare consueuerant; Durand. lib. 6. c. 72.

7 Quando, & cur in Officio defunctorum dicatur, vel taceatur, dicemus vltima Sectione.

De Hymnis. Cap. I V.

1 **H**ymni Græcè, laudes Latine. Sunt enim cantus laudem continentis Dei. Aug. Psalm. 72. ita ut hæc tria constituant Hymnum, Laus Dei, Laus, & Cantus. Carmina quæcumque in laudem Dei Hymni vocantur ad Isid. lib. 1. de diu. offic. cap. 6.

2 Primus auctor David ex Isid. ibidem inter Græcos è nostris primus Hierotheus, & Nepos, apud Eusebium lib. 7. Hist. cap. 19. Deinde Hilarius è Latinis librum edidit Hymnorum Ecclesiasticorum, teste Hieron. de Script. Eccles. quem imitatus Ambrosius Hymnos populo componens persecutionem Iustinæ Augustæ rerum nouitate leniuit, ut scribit Vualast. de reb. Eccles. c. 25. & tunc in Ecclesia quoque cantari cœperunt. quamquam & Apostolicum inuentum fuisse, dicendum est, de quo Paul. Colossen. 3. Ephes. 5. imò à Christo deduci potest, qui Hymno dicto, exiuit in montem Oliueti. Math. 26.

D 3 3 Cas-

3 Cantandos autem in Ecclesia Romana composuit quoque Gelasius Papa, ex *Vualaf. loc. cit.* Vsumque eorundem in *Horis Canonis* approbavit. *Concil. Turon. 2. can. 4. Tolet. 4. cap. 12.*

4 Significam Hymni Fortitudinem, & Maiestatem Dei, & eiusdem vel beneficium, vel facta miranda, ait Hieronicitatus ab *Amal. lib. 4. cap. 3.* Unde & stando eos cantamus, ob reuerentiam, & ut ostendamus, nos futurum habere quoque ad Deum corda nostra. *Durant. lib. 5. cap. 2.*

5 Multos enumerat Hymnos Radulph. *proposit. 13.* qui erant tunc in usu: & quibus nos habemus eos, qui sequuntur; quorum Auctores hoc loco addimus, prout alij nobis tradiderunt non contemnendi scriptores.

1 Ad Cenam Agni prouidi. Nondum noui auctorem.

1 Aeterna Celi gloria. Ambrosij est ex *Mich. Timotheo.*

1 Aeterna Christi munera, Apostolorum, & Martyrum. Ambrosiani sunt, ex *Dionys. Carhus. & Clifloueo.* Sed alterum pro Martyribus tribuit Gregorio Timotheus, in quadam editione, non in omnibus.

1 Aeternae rerum conditor. Ambrosianus est, ex *Radulph. loco citat. & ex Timoth.*

1 Alesidici Nuncius. Prudentij, ex *Cliflou. & Timoth.*

4 Angularis fundamentum. Pars est hymni, Vrbs Ierusalē beata, de quo infra.

3 Antra deserti teneris sub annis. Pauli Diaconi, ex *Cliflou. Carhus. Timoth.*

1 A Solis ortus cardine. Sedulij, ex *Cornel. Soubh. tom. 1. par. 2. cap. 6. Bibliot. Alphabeticus est, quia primum versus ab A. atq; B. C. D. &c. quod norauit Timoth.*

1 Audi benignae conditor. Ambrosij, ex *Cornel. loco citat. Prudentij, ex Timoth. Gregorij, ut in eiusdem operibus tom. 5. Romae 1595. in calce Sacramentary.*

1 Aue maris Stella. S. Bernardo tribuitur à Franc. Costero.

1 Aurea luce, & decore. roseo. Elpis uxor Boetij, quae vixit circa An. 522. in *Engo vita, de Anicia familia.*

1 Aurora iam spargit polum. Ambrosij.

ex *Timoth. si nota marginalis est Timotheo non enim ita in omnibus eiusdem libris habetur.*

1 Aurora lucis rutilat. Ambrosij, ex *Cornelio.*

1 Beata nobis gaudia. Hilarij, ex *Cornelio.*

1 Celi Deus sanctissime. Ambrosij dicitur esse, in quibusdam *Breniarijs.*

1 Christe redemptor omnium. In Natali. Ambrosianus est. ex *Timoth.*

3 Christe Sanctorum Decus Angelorum. Desiderauit auctor.

1 Conditor alme siderum. Ambrosij, ex *Timoth.*

1 Confors paterni luminis. Ambrosij, ex *Cornelio.*

1 Deus tuorum militum. Ambrosij, ex *Radulph. Gregorij, ex Timoth.*

3 Ecce iam noctis tenuatur umbra. Gregorij, ex *Cliflou. & Timoth. in calce Sacram. Gregorij habetur.*

1 Ex more docti mystico. Ambrosij, ex *Timoth.*

1 Exalter Calum laudibus. ignoratur Auctor.

1 Hostis Herodes impie. Sedulij, ex *Timoth.*

1 Iam Christe Sol iustitiae. Ambrosij, in quibusdam *Bren. & ex Ioan. Bapt. Rubeo.*

1 Iam Christus astra ascenderat. Ambrosij, ex *Radulph. Greg. ex Cornelio.*

1 Iam lucis orto sidere. Ambrosij, ex *Cliflou. Carhus. Timoth.*

1 Iesu corona celsior. Ambrosij, ex *Radulpho.*

1 Iesu corona Virginum. Ambrosij, ex *Radulph. Gregorij, ex Timoth.*

1 Iesu nostra redemptio. Ambrosij, ex *Cornelio.*

1 Iesu redemptor omnium. Desidero auctorem.

1 Imense Celi conditor. Ambrosij, ex *Timoth.*

3 Ille Confessor Domini sacraus. Nondum scitur auctor.

1 Lucis Creator optime. Gregorianus est, ex *Timoth. & habetur in calce Sacram. Gregoriani.*

4 Lustris sex, qui iam peractis. Ambrosij.

ex Iacobo de Valentia in Psal. 95. apud
Timoth. sed videtur auctoris; qui scrip-
sit, Pange lingua: nate ut vnus Hymnus,
habetur in Missa Fer. 6 in Parasceute.

2 Lux ecce surgit aurea. Prudentij ex
Ioan. Baptista de Rubis, in Psalter.

1 Magna Deus potentia. Ambros. in
quibusdam Brev.

1 Martyr Dei, qui vnicum. Auctor ne-
scitur.

3 Nocte surgentes vigilemus omnes.
Greg. ex Clitton. & Timoth. & legitur in
calce Sacram Greg.

1 Nox atra rerum contegit. Ambros.
ex Timoth.

1 Nox, & tenebrae, & nubila. Prudentij
ex Clitton. & Timoth.

1 Nunc Sancte nobis Spiritus. Am-
brof. ex Clitton. Carthus. Timoth.

1 O Gloriosa Domina. Fortunati, ex
Cornelio. Ambrosij, ex Rubis.

1 O lux beata Trinitas. Alcuini, ex
Concilio. Gregorij, ex Timoth.

3 Onimis felix, meritiq; celsi Pauli
Diaconi, ex Clitton. & Carthus. Ti-
moth.

4 Pange lingua gloriosi Prælium cer-
tamini. Fortunati, ex Baron. Ann. 566 &
Timoth.

1 Platimitor hominis Deus. Ambrosij,
in quibusdam Brev. Greg. in alijs Brev.

1 Primo dierum omnium. Greg. ex
Clitton. Timoth. & habetur in calce Sa-
cram. Greg.

1 Quem Terra, Pontus, Æthera. For-
tunati, ex Cornel. Greg. ex Timoth.

1 Rector potens verax Deus. Ambros.
ex Clitton. Carthus. Timoth.

1 Rerum creator optime. Ambros.
ex isdem.

1 Rerum Deus tenax virgo. Ambros.
ex isdem.

1 Rex gloriose martyrum. Gregor. ex
Timoth.

1 Rex sempiternæ Domine. Quis mihi
det Auctorem?

6 Sanctorem meritis inelyta gaudia.
Neque Auctorem noui.

1 Somno relectis artibus. Ambros. ex
Cornel. & Timoth.

1 Splendor paternæ gloriæ. Ambros. ex
Radulph. & Timoth.

1 Summe Deus clementiæ. Ambros. ex
Carth. & Timoth.

1 Te lucis ante terminum. Ambros. ex
Cornel. & Timoth.

1 Telluris ingens conditor. Ambros. in
quibusdam Brev.

4 Tibi Christe splendor Patris. Quis
auctor?

1 Tu Trinitatis vnitas. Ambros. ex
Cornelio.

1 Veni Creator Spiritus. Ambros. ex
Cornelio.

1 Verbum supernum prodiens A Pa-
tre. Greg. in quibusdam Brev. S. Thom.
Aquin. ex Timoth. queat forte sefellit al-
terius Hymni simile principium.

1 Vexilla regis procedunt. Theodulphi,
seu Theoduli, ex Benzonio in Maga-
cat. l. 1. c. 6. Fortunati, ex Baron. An. 566.
Sedulij, ex alijs, vel Ambros. apud Timoth.

3 Virginis proteges, opifexq; Matris: de
Auctore nemo.

1 Vox clara ecce intonat. Ambros. ex
Cornelio.

4 Vibs Ierusalem beata, auctor Am-
brof. ex Rubis.

3 Ut queant laxis resonare fibris. Pauli
Diaconi. Hunc putant aliqui in prima
strophe collegisse sex notus musicales, Ve-
re, mi, fa, sol, la, sed errant, nam hæ notæ
ceptæ sunt adhiberi tanquam musica-
les à Gutdone Abbate, qui Carcos imi-
tatus musicos syllabis vsos ad musicâ to-
cendum, adinuenit & ipse has syllabas
latinas de prædicta Hyanni strophe de-
sumptas, vt scribit Arnaldus Auctor Li-
gni vitæ libro 5. obiit autem Guido An-
1020. longe post Paulum Diaconum, qui
floruit Anno 770.

6 Radulph. loco citato significat alios
Hymnos fuisse tunc in vsu in Hymnis
Romanis, & fortasse non paucos de se-
quentibus, quos ille non indicat: & ha-
bentur in Breviario Pij P.

4 Æterne Rex altissime. Gregor. in
quibusdam Breviis. Habetur etiam in
Brev. M. S. ante annos 300.

1 Æterne Patris vnice, non ante annū
D 4 1550.

1550. Auctorem desidero.

1 Amor Iesu dulcissime. Bernardo tribuit *Timoth.* In *Breniar. non. ante Ann. 1550.* fuit in usu.

1 Audit Tyrannus anxius. Prudentij, ex *Timoth.* post *Ann. 1550.* est in *Breu.*

1 Christe Redemptor omnium. de omnibus SS. Ambros. ex *Timoth.* habetur in *præd. Breu. M. S.*

1 Claro Paschali gaudio. *Habetur in præd. M. S. Breniar.* Auctor idem, qui Hymni, Tristes erant Apostoli. vnus enim erat Hymnus, qui nunc diuisus est.

6 Custodes hominū psallimus Angelos. Anno 1608. auctoritate Pauli Quinti.

2 Doctor egregie Paule. Elpis dicitur esse à *Cornelio supra.* habetur in *præd. M. S. Breu.*

1 Fortem virili pectore. Syluij Cardin. Antonian. in *recognit. Breu. à Clem. VIII.*

3 Huius obtentu Deus alme nostris. Pars Hymni, Virginis Proles, de quo infra.

2 Iam bone Pastor Petre. Elphis. *Habetur in præd. Breu. M. S.*

1 Iesu Saluator seculi. in *præd. Breu. M. S.* sed auctorem nescio.

1 Memento salutis auctor. Pars est Hymni Natalis Domini: Christe Redemptor omnium.

1 Nardo Maria pistico. Pars Hymni in Benedictione palmarum in *Ordine Romano.* mutatus est in Breuiarij recognitione sub *Clem. VIII.* & est S. Gregor. ex *Rubeo.*

1 Orbis patrator optime. An. 1608. iussu Pauli V.

1 Osola magnatum Urbium. Prudentij, ex *Timoth.* non ante *Ann. 1550.* in Breuiario est.

4 Pange lingua gloriosi Corporis. S. Thom. Aquin. in *opusc. 57.*

1 Pater superni luminis. Roberti Card. Bellarm. in *recognit. Breuiarij.*

2 Petrus beatus catenarum laqueos. dicitur Elpis, in *prædicto Breu. M. S.* ante 300. annos habetur.

1 Quicumque Christum queritis. Prudentij, ex *Timoth.* sed nota marginalis in alia editione tribuit Bernardo. non ante *Ann. 1550.* habetur in Breuiario.

2 Quodcumque vinculis super terram. Elpis, habetur in *prædicto Breu. M. S.*

6 Sacris solemnibus iuncta sint gaudia. S. Thom. *opusc. 57.*

1 Saluete flores martyrum, Prudentij, ex *Timoth.* nota ante *Ann. 1550.* in Breuiario habetur.

1 Tristes erant Apostoli. *Habetur in Breniar. M. S. prædicto.* auctorem facit Ambrosium Rubeus.

1 Verbum supernum prodiens, Nec Patris. S. Thom. *opusc. 57.*

Omnes ergo sunt numero xcvi.

7 Si rationem Metri cuiusque scire cupis, breuiter addam: nam ad sex species ij reducitur, & formas. in prima sunt Hymni Iambici Dimetri, à Iambo pede, & à duabus mensuris ita dicti: & ij sunt, quos à capite notauimus hac nota, 1. hoc est primæ speciei.

In secunda continentur Iambici Trimetri, à Latinis ternarij; vel senarij appellati, qui constant sex pedibus, locis imparibus. ij verò sunt, quos notauimus à capite hac nota. 2. hoc est secundæ speciei.

Tertia forma continet Sapphicos cum Adonico in fine, notatos hac nota. 3.

Ad quartam spectant Trochaici Dimetri, hac nota. 4.

Quintæ formæ, nempe Trochaici, & à Seruio. Ithyphallici, vnicus est Hymnus in eius laudem, quæ vnica est Mater, & Virgo: *Aue maris Stella*; qui speciem metri tantum habet quoad syllabas vt norant Clicton. & Carthus.

Sexta complectitur Asclepiadeos cum Glyconico in fine, notatos hac nota. 6.

8 Sed auctores Ecclesiasticorū Hymnorum leges metri sapius neglexerunt, vt sensui verba consonarent: quod de se fatetur S. Bernard. *epist. 312. ad Guidonem,* & in *prædictis* patet. Ambrosius è *supradictis* accuratius Hymnos numer. 73. composuisse creditur. Gregorius octo; Bernardus duo; Hilarius vnum; S. Thomas quatuor; reliquos alij, quos nominauimus.

9. Prædictos Hymnos emendauit tandem Sanctissimus D. N. Urbanus VIII. correctis fallis syllabis ultra noncentas, & mutatis ideo principijs Hymnorum ultra triginta, anno 1629. quos & laudauit Sacra Rituum Congregatio die 17. Martij eiusdem anni: Intactos reliquit tres de Sanctissimo Sacramento, ratione Ethrusci ritus, quo Auctor. S. Thomas eos composuit: Hymnum item, *Aue Maris Stella*, quæ est soluta potius oratio, aliquibus incisis parrita: & Hymnum Angelorum vel Vesperas, qui sine labe fuit, & paucos alios.

Index ergo deinceps hic erit.

1	A	Dregias Agni dapes.	1	Fortem virili pectore.
1		Æterna Cæli gloria.	1	Hominis superne Conditor.
1		Æterna Christi munera.	3	Huius oratu Deus alme nobis.
1		Æterne Rector siderum.	2	Iam Christus atra ascenderit.
1		Æterne rerum Conditor.	1	Iam lucis orto sidere.
1		Æterne Rex Altissime.	1	Iam sol recedit igneus.
1		Ales diei Nuncius.	1	Iesu Corona cælior.
1		Alto ex Olympi vertice.	1	Iesu Corona Virginum.
3		Antra deserti teneris sub annis.	1	Iesu Redemptor omnium. Perpes.
1		A solis ortus cardine.	1	Iesu Redemptor omnium. Quem.
1		Audi benigne Conditor.	1	Immenso Cæli Conditor.
1		Audit Tyrannus anxius.	1	Inuicte Martyr, vnicum.
5		Aue Maris Stella.	3	Iste Confessor Domini, coleses.
1		Aurora iam spargit polum.	1	Lucis Creator optime.
1		Aurora Cælum purpurat.	4	Lustra sex qui iam peregit.
1		Beata nobis gaudia.	1	Lux Alma Iesu mentium.
2		Beate Pastor Petre, clem. accipe.	1	Lux ecce surgit aurea.
1		Cæli Deus sanctissime.	1	Magnæ Deus potentia.
3		Christe, Sanctorum decus Angel.	1	Maria castis osculis.
1		Christo profusum sanguinem.	1	Memento, rerum Conditor.
1		Cælestis Urbis Ierusalem.	2	Miris modis repente liber, ferrea.
1		Consorter paterni luminis.	3	Nocte surgentes vigilemus omnes.
1		Creator alme siderum.	1	Nox atra rerum contegit.
1		Crudelis Herodes, Deum.	1	Nox, & tenebrae, & nubila.
6		Custodes hominum pfallimus Angelos.	1	Nunc Sancte nobis Spiritus.
2		Decora lux Æternitatis, auream.	1	O gloriosa Virginum.
1		Deus tuorum militum.	3	Onimis felix, meriti que celsi.
3		Ecce iam noctis tenuatur umbra.	1	O sola magnarum Urbium.
2		Egregie Doctor Paule mores instrue.	1	O Sol salutis, intimis.
1		En clara vox redarguit.	4	Pange lingua gloriosi Corporis.
1		Ex more docti mystico.	4	Pange lingua gloriosi Lauteam.
1		Exultet Orbis gaudijs.	1	Paschale Mundo gaudium.
			1	Pater superni luminis.
			1	Placare, Christe, seruulis.
			1	Primo die, quo Trinitas.
			1	Quem Terra, Pontus, Sidera.
			1	Quicumque Christum queritis.
			2	Quodcumque in Orbe nexibus reuinxeris.
			1	Rector potens, verax Deus.
			1	Rerum Creator optime.
			1	Rerum Deus tenax vigor.
			1	Rex gloriose Martyrum.
			1	Rex sempiternæ Cælitum.
			6	Sacris solemnibus iuncta sint gaudia.
			1	Saluete flores Martyrum.
			1	Salutis æternæ Dator.
			1	Salutis humanæ Sator.
			6	Sanctorum meritis inelyta gaudia.
			1	Somno relectis artibus.

Splen-

- 1 Splendor paternæ gloriæ.
- 1 Summæ Parentis Clementiæ.
- 1 Summi Parentis Vniçæ.
- 1 Te lucis ante terminum.
- 1 Telluris alme Conditor.
- 1 Te Splendor, & virtus Patris.
- 1 Tristes erant Apostoli.
- 1 Tu Trinitatis Vniças.
- 1 Veni, Creator Spiritus.
- 1 Verbum supernum prodiens. E Patris.
- 1 Verbum supernum prodiens.
- 1 Nec Patris.
- 1 Vexilla regis prodeunt.
- 3 Virginis Proles, Opifexque Matris.
- 3 Ut queant laxis resonare fibris.

10 Mendum putant aliqui in Hymnis Iambicis, quando legunt nouem syllabarum versus, non aduertentes, Anapestum poni pedem primo loco, qui constat duabus primis syllabis breuibus, & tertia longa, pro spondeo, vel iambo. vt: *Homini superne Conditor. Populique Rex Iudaici. Tibi mille densa millium. Michael salutis Signifer.*

11 Hymni dicuntur, vel post Invitatorium, ex institutione Gelasij, aut Plarina, in signum gaudij vocatorum ad Deum, ex *Mich. Timot. loc. cit. c. 17.* & ad excitanda sunt torpentia corda, Hugo *Vict. lib. 2. de offic. cap. 8.* vel post Psalmos, vt excitemur ad immedie sequens Canticum Euangelicum, vt in Laudibus, Vesperis, & Completorio, Hugo *ibid.* vel ante Psalmos, vt ad alias Horas, vt in initio Horæ ad dilectionem diuini amoris retrahantur episcopi curis quotidianis occupata, Hugo *ibid.*

12 Finis Hymnorum variatur pro ratione Festorum, vt dicitur in Rubr. *de Hymnis num. 4.* & in Natiuitate Domini, auctore Sancto Bonauentura, vsque ad Epiphantiam, fit semper mentio de partu Virg. Idem fit in Festo Corporis Christi, auctore Sancto Thoma Aquinate, in honorem Dei paræ, de cuius carne est caro Christi, & habetur in Decreto à nobis supra citato Ioan. XXII. In Epiphania, quæ significat apparitionem, apparet ratio, cur dicatur in fine: *Qui appa-*

ruisti Genibus: ob eandem causam dicitur: *Qui te uelas parulis:* in Transfiguratione Domini. Reliquarum terminationum patet ratio, nisi dubites in Pentecoste, cur dicatur: *Deo Patri sit gloria, &c.* qui finis hodie communis est tempori Paschali: sed, sicut attrinens ad Paschale tempus ea uerba: *à mortuis surrexit;* ita ad Pentecostem illud uerbum: *Paracito,* cui fit Festum in Pentecoste.

13 Excipiuntur duo genera Hymnorum, que non patiuntur imitationem aliquam, nimirum, quando Hymni nõ sunt eiusdem metri: absonum enim esset, presertim ubi cantantur Hymni: & quando Hymni habent ultimum versum proprium, hoc est, ita proprium, vt, si careat solito fine, careat petitione, quæ fit ad Deum ante glorificationem Sanctissimæ Trinitatis, vel simul cum eadem glorificatione; cuiusmodi sunt ultimi Versus Hymnorum: *Vni, Trinog; Domino, &c. Te nunc Redemptor quasumus, Vt martyrum consortio. Te fons salutis Trinitas;* in Hymno Sanctæ Crucis.

14 Conclusio uerò Hymnorum semper fit, vel ratione temporis, vel ratione Octauæ, quamuis in officio nulla fiat de tempore, vel de octaua commemoratio; ea ratione, quæ dicitur Præatio de tempore, vel de Octaua in Festo, quod propriam non habet Præationem, vt in Rubric. *Missali. tit. 1. 2. num. 3.*

15 In officio Semiduplici de Beata Virg. quod à Regularibus ex privilegio fit in Sabbato, si in primis Vesperis dicatur saltem Capitulum de Beata Virg. dicitur in Vesperis, & in Completorio: *Iesu, tibi sit gloria, Qui natus es de Virgine:* & item, si fiat tantum commemoratio, adhuc illud dicitur in Completorio, in secundis autem Vesperis si fiat de ea commemoratio, eodem modo concluduntur Hymni vsque ad Completorium inclusiue; vt habetur in libello officiorum PP. Discealeat. à Sacra Congr. Rituum approbato, & Romæ impresso anno 1619. Atque idem seruandum est in officio Semiduplici de Sanctis. Sacramento in Ferijs quintis à Regularibus celebrando,

bitados, ex eadem S. Congreg. ibid. Si
verborum fiat in Vesperis commemora-
tio, neque in Completorio variatur finis
Hymni.

16 Dices, cur dicitur: *Qui scandis su-
per sidera*: cum in alijs utamur verbo tē-
poris præteriti? Respondeo, illud à S.
Ambrosio fuisse dictum in Hymno, ra-
tione metri, quem secutus Verbanus dici
iussit: *Qui victor in celum redis*.

De Antiphonis. Cap. VII.

Antiphona idem est, ac vox op-
posita seu contrasonus. Alcuin-
de celebrat. *Missa*, & Amalar. lib. 4. de
offic. cap. 7. vocem reciprocam interpre-
tantur, quia inchoatur ab vno vnius Cho-
ri, & adicius symphoniam cantatur Psal-
mus per duos Choros; ipsaque Antiph.
coniunguntur simul duo Chori. Hinc
usu receptum est, ut sententia, quæ i sal-
mum, aut Canticum præcedit, Antiphona
dicatur, ex Duranto lib. de rit. 3. c. 17.

2 Auctor Antiphonarum fertur Igna-
tius Antiochenus, ex Cassiod. in *Tripar-
tita* lib. 10. c. 9. post quamdam visionem
Angelorum, quos vidit, vnum ad alterum
cantantes, Sanctus, Sanctus, indeque ille
prescripsit alternam cantum in Ecclesia
Antiochena: non dico, Psalmorum, de
quibus in capite sequenti Græcos imita-
tus primus inter Latinos Ambrosius
Antiphonarum est auctor, circa annum
383; ut egregie probat Francol. 1. par. c. 3.
sub Damaso, non sub Siricio, ut scripsit
Sigebertus. Institutionis huius habemus
testem Aug. lib. 9. conf. cap. 9.

3 Dicuntur Antiphonæ semper cum
Psalmis; ut, sicut Psalmus, inquit Amalar.
loco cit. significat ex Hieron. opus bonum;
ita non sine Antiphona debet esse, quæ
sua combinatione, seu repetitione, ante
& post Psalmum, significat diuersorum
vniõnem, & caritatem; sine qua opus bo-
num non facit concentum Deo, nec ali-
quid valet. Hæc ille susius.

4 Duplicantur in duplicibus, non in
alijs, & inde dicitur esse officium duplex;
quia cum, ut diximus, Antiphona signifi-

cat caritatē, in solemnioribus perfectio-
rem caritatem ostendere debemus. Hu-
go in *Spec. cap. 3.* alijs significat inchoatā
in hac vita caritatem, consummandam
esse in fine vite; sicut integra dicitur An-
tiphona in fine Psalmi, idem Hugo: cui
Durand. lib. 5. cap. 2. addit, inchoari Anti-
phonam ante Psalmum; quia caritas præ-
cedere debet opus bonum, ut sit merito-
rium. Et inchoatur ab vno, quæ ab omni-
bus completur; quia ab vno Christo dif-
funditur caritas ad membra. Hæc ille.

5 Plures Antiphonæ nobilioribus dan-
tur Horis, Matutino, & Vesperis; non
alijs horis, quæ humiliter celebrari debent.
Radulph. *propof. 10.* sed de tempore Pa-
schali, tam in Matutino, quam in Vesperis;
minor est numerus Antiphonarum,
quàm per annum, ita ut sub vna Anti-
phona multi dicantur Psalmi. Radulph.
propof. 16. An igitur minorem caritatem
ostendere debemus eo tempore; absit,
immo verò hæc diminutio Antiphona-
rum denotat, ita feruere Clericos ex Pa-
schalibus sacramentis, & gaudijs, ut non
egeant pluribus Antiphonis ad carita-
tem accendi. Posterior hic ritus est Mi-
crologo, qui cap. 55. in laudatione sancte
Crucis ponit in quolibet Nocturno tres
Antiphonas, ut alias per annum.

6 Ad Horas minores vna dicitur An-
tiphona, quæ desumitur in Festis regula-
riter à Laudibus, quarta prætermissa, quia
est Antiphona pro Cantico, non pro
Psalmo.

7 Dantur Antiphonæ communes, &
proprie; illæ ut plurimum desumuntur e
Psalmis, quorum sunt Antiphonæ; pro-
prie vero, vel à tempore privilegiato, vel
à Festo, &c. & hæc præferuntur commu-
nibus, uti par est.

8 Ob festi solemnitatem in primis Ve-
spers ponuntur aliæ Antiphonæ diuersæ
à Laudibus, & à secundis Vesperis; ut in
Natali Domini, Purificatione B. Virginis,
in Festo Corporis Christi, & in Natiuitate
Sancti Ioani Baptistæ.

9 In Aduentu quoque ob temporis ces-
lebritatem Antiphonæ de Laudibus Do-
minicæ repetantur ad Horas per Heb-
doma-